

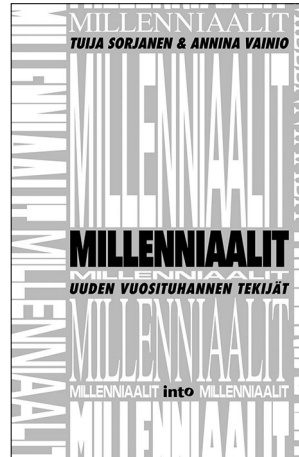
Uuden vuosituhanen tekijät

Mikko Piispa

Tuija Sorjanen & Annina Vainio (2019) *Millenniaalit – uuden vuosituhanen tekijät*. Helsinki: Into. 208 s.

Muutaman viime vuoden aikana on nähty eräänlainen Y-sukupolvikeskustelun toinen aalto. Sen myötä on ilmestynyt lukuisia kirjoja, radio-ohjelmia, podcasteja, aikakauslehtiartikkeleita ynnä muita pohdintoja, joissa Y:tä on perattu uudelleen. Viime vuosikymmenen puolivälin paikkeilla ehdittiin käydä Y-keskustelun ensiaalto, johon sytykettä tarjosi muun muassa Kaspar Hauser -teatteriesitys (kantaesitys 13.2.2014). Tuolloin lyhyehkön aikaikkunan sisällä törmäsi usein yleistyksiin siitä, kuinka ”Y-sukupolvi sitä ja tätä”, kuinka joku on ”tyypillinen Y-sukupolven edustaja” ja joku toinen ”Y-sukupolven ääni”. Tämä keskustelu sai minut pohtimaan Y-kysymystä, ja siinä kaiheri sukupolven yksipuolinen, kaupunkilais-kulttuuris-keskiluokkainen määrittäminen. Jotain piti 1980-luvulla syntyneenä nuorisotutkijana päästä sanomaan. Ja kun syksyllä 2018 kirjani *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta* ilmestyi, kävi mielessäni, että tulikohan 1980-luvulla syntyneitä koskenut sukupolvianalysini myöhässä.

Vaan niinpä tosiaan kävi, että sukupolvi-keskusteluun tuli uusi kierros. Raija Julkusta (2008, 219) lainaten me ”juttelevat luokat”, kuten tutkijat, taiteilijat ja toimittajat, mieluusti juttelemme omasta ja toistemme olemassaolosta, ja siinä sivussa määrittelemme muun muassa sukupolvemme suhdetta

maailmaan. Yksi kontribuutio keskusteluun on journalisti-tietokirjailijoiden Tuija Sorjanen ja Annina Vainion *Millenniaalit – uuden vuosituhanen tekijät* (Into 2019). Sorjanen ja Vainio ovat valinneet käsitteekseen millenniaalit, tuon sukupolvinimikkeen, jota usein käytetään synonyymisesti Y-sukupolven kanssa – tai päällelääkähdellen, sillä vuosi-rajaukset näille käsitteille ovat väistämättä arbitraarisia. Kirjassa millenniaalien tarkastelu rajataan pääasiassa vuosina 1985–1995 syntyneisiin. Empiirisiä perusteluja tälle ei esitetä, eikä muutenkaan pohdita käsitteitä, niiden avaamista tai ongelmia kovinkaan laajasti. Näitä tutkija jää herkästi kaipaamaan, vaikka johdannossa viitataankin tutkimuksissa tehtyihin sukupolvimäärittelyihin lyhyesti. Toisaalta kun kirjan tavoite on ”antaa ääni joukolle millenniaaleja” (s. 11), eikä olla yleiskattava esitys sukupolvesta, saattaa käsitte-pohdinnan väliin jättämisen sallia. Ja onhan sukupolvi saippuanliukkaana käsitteenä alati mahdoton naulita pysyvästi paikalleen.

Kirjan sisällöllistä ydintä ovat 22 millennialin haastattelut, jotka on tehty syksyllä ja talvella 2018–2019. Haastatteluja siteerataan

ahkerasti – ajoittain hengästyttävänkin tiuhaan. Haastatellut esiintyvät kirjassa omilla nimillään ja ovat syntyneet vuosina 1985–1998. He ovat suhteellisen tunnettuja ihmisiä politiikan, kulttuurin ja urheilun aloilta – siis eräänlaista kulttuurisia ja sosiaalisia pääomia hallitsevaa etujoukkoa, joka tyypillisesti pääsee tulkitsemaan ja määrittelemään sukupolvensa tuntoja, kuten esimerkiksi Semi Purhonen (2007, 77) on huomauttanut. Jos seuraa Olli Seurin (2016, 292) määritelmää, he eivät ole ”taviksia”, jotka Seuri määrittelee väitöskirjassaan seuraavasti: ”tavista määrittää erityisesti sosiaalisten, kulttuuristen, hallinnollisten tai poliittisten natsojen puute”. Seurauksena on, että *Millenniaalit*-kirjassa ääneen pääsevät eräänlaiset sukupolvensa etujoukot. Tämä lienee osin väistämätöntä: kuten todettua, juuri juttelevat luokat ovat ahkerimpia sukupolvipohdiskelijoita. Monia muita tällaiset pohdinnat tuskin kummemmin kiinnostavat, ja se on täysin oookoo. Joka tapauksessa kirjan haastateltavat puhuvat tietyistä positioista käsin, pohtien ja punniten.

Jo johdannossa kirjoittajat varoittavat, että kirjassa käsitellään teemoja, jotka millenniaaleja huolestuttavat eniten, ja että siksi teos ei ole erityisen valoisa. Luku 1 (”Kaikki muuttuu”) paneutuu ilmastokriisiin ja sen aiheuttamaan ahdistukseen, luku 2 (”Kilpailen töitäs tee”) työelämän vaatimuksiin, luku 3 (”Mitä se on, että menestyy?”) millenniaaleja kohtaaviin menestyspaineisiin ja odotuksiin, luku 4 (”Jokaisella on oikeus olla”) vähemmistöjen ja syrjittyjen aseisiin ja oikeuksiin ja näihin liittyviin kamppailuihin, ja luku 5 (”Viitsiikö taivaanrantoja edes maalaila?”) tulevaisuuspohdintoihin.

Kirjaan haastatelluista nuorista yhtä lukuun ottamatta kaikille ilmastomuutos on kärkehuolia, ja luvussa 1 kaiken muutosta värittää huoli ja jopa epätoivo. Vuoden 2019 aikana virinnyt ilmastoliikehdintä antaa kuitenkin monille toivon pilkahduksia siitä, että

ilmastokatastrofia voisi ehkäistä, ja mielellään demokraattisin keinoin.

Varsin tarkkaan kirjassa perataan työelämän vaatimuksia, niiden nuorille aiheuttamaa ahdistusta, epävarmuuden kokemuksia, sukupolvien välistä taloudellista epäoikeudenmukaisuutta ja muita näihin kytkeytyviä teemoja. Näissä kysymyksissä luvut 2 ja 3 muodostavat eräänlaisen tandem. Kakkosluvussa lähestytään eri kulmista nuorten työuupumusta ja loppuunpalamisia. Kolmosluvussa edetään työelämän vaatimuksiin, työn merkityksellisyteen ja erilaisiin nuorten eriarvoistumiskehityksiin. Ääneen pääsevät haastatellut, mutta myös tutkimuskirjallisuutta referoidaan eri kulmista, ja välillä yritetään sovitella yhteen kilpailevia ja ristiriitaisia näkemyksiä esimerkiksi talousnäkyymiin liittyen. Mihinkään aukottomaan lopputulemaan ei päästä, enkä usko, että se olisi mahdollistakaan. Kaiken epävarmuusvyörytyksen jälkeen olo on tavallaan juuri sellainen kuin sen voisi kuvitellakin olevan: sekava, siis samanlainen kuin nuorten sukupolvien tulevaisuushorisontti. Tunnistan tilanteen oikein hyvin, sillä loppujen lopuksi on hirveän vaikeaa vetää koherentisti yhteen näitä teemoja, joita koetaan eräänlaisessa kiihdytetyssä ja yksilöityneessä kilpailutalouden työelämässä. Samalla tullaan yhden Y-sukupolviparadoksin äärelle: miten yksilöllisesti työelämään orientoituneille nuorille jäljitetään jaettuja kokemuksia? Ei kovin helposti, kaikkeen kun löytyy toisaalta...toisaalta -kulmia. Ei ihme, että nuorten ja nuorten aikuisten työelämäorientaatioista kirjoitetaan edelleen, ja että samat teemat (kuten ”miten Y-polvea johdetaan”) jaksavat kiinnostaa kerta toisensa jälkeen. Yleispäteviä vastauksia nuorten ahdistumista koskeviin kysymyksiin ei niitäkään ole horisontissa.

Luku 4 on puheenvuorona tärkeä: siinä pääsee kenties parhaiten oikeuksiinsa se, että teos ei pyri ottamaan huomioon sukupolvea massamuotoisesti vaan päästää ääneen mas-

sojen sijaan yksilöiden ääniä. Monet haastattelut puhuvat rohkeasti ja näkyville tulee erilaisia syrjinnän ja sivuuttamisen prosesseja, sekä kamppailuja vähemmistöjen oikeuksista ja omasta elintilasta. Samalla havainnollistuu kuinka se, että on positiossa, josta äänensä saa kuuluviin, ei tarkoita sitä, että on kaikissa suhteissa etuoikeutettu. Muun muassa rasismin ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien teemat nivoutuvat sukupolvikysymyksiin, ja alta piirtyy kuva, jossa nuoret ovat pystyneet edistämään asioita edes hieman, tai ainakin he osaavat puhua asioista avoimemmin kuin aiemmat polvet.

Luku 5 päättää kirjan tulevaisuuspohdintoihin. Epävarmuuden, muutosten ja kriisien horisontin takaa tullaan helposti allekirjoitettavaan lopputulemaan: ”Me voimme ja meidän on pakko ottaa aloite omiin käsiimme ja pohdittava, millainen tulevaisuus on toivottava ja tavoitteleminen arvoinen” (s. 183).

Yksi jännä tuntemus kirjaa lukiessa oli se, että vain alle vuoden ilmestymisestään se kertoi jo maailmasta, jossa tietyt perusfundamentit ovat ehtineet järkkyyä – koronaviruspandemia on vuoden 2020 aikana pistänyt yhteiskunnat siinä määrin akuuttiin ja traagiseen käymistilaan. Sinänsä esimerkiksi ilmastokriisi ei ole häipynyt minnekään, mutta korona on myllertänyt sen yhteiskunnallisen maiseman, jossa ilmastokriisiä ratkotaan. Samalla tavalla sukupolvikeskustelu, esimerkiksi työelämästä ja sen epävarmuudesta, asettuu väistämättä uusiin raameihin. Yhtäkkiä epävarmuuskin on (vielä) ennakoimattomampaa. Kun hetki sitten kaikki näytti edes jotenkin ennakoitavasti epävarmalta, tällä hetkellä moni asia näyttää jatkuville ja uusille shokeille ja heilahtuleille herkältä, ja jopa kertaluokkaa epävarmemmalta kuin aiemmin. Kun pitää tämän mielessä, ja lukee kirjaa jonka sisältö ”ei ole valoisa”, voi herkästi tuntua, että nyt tilanne on monessa suhteessa vielä vähemmän valoisa – huolimatta siitä, että nuoret polvet muuttavat maailmaa

kamppailujen kautta ja nykyksittain ajoittain myös parempaan suuntaan.

Eräs kirjan keskeinen tulema – oli pa se tarkoituksella suunniteltu tai ei – onkin siinä, että ainakin omilla aloillaan suhteellisen hyvin pärjänneet nuoret ihmiset, joita kirjaan on haastateltu ja jotka sen ovat kirjoittaneet, onnistuvat välittämään varsin synkän ja jopa dystooppisen kuvan siitä, millaisessa maailmassa nyt elämme. Looginen jatkokysymys on, että mitähän ajattelevat he, joilla mittarilla tai toisella mitattuna menee huonommin? Kun tiedämme, kuinka koronapandemia on todistetusti osunut raskaimmin heihin, joiden asema on jo valmiiksi keskimääräistä heikompi, ei näkymä ole mieltäylentävä. Juuri nyt sen pohtiminen saattaa jäädä akuutin selviytymisen alle, mutta jos ja kun koronapilvi jossain vaiheessa alkaa laskeutua, joutunemme kohtaamaan monia ikäviä, ajan kanssa paljastuvia kerrannaisvaikutuksia.

Ja nuorten polvien vastuuta – ja väistämättömyyttä, halusimmepa tai emme – edes yrittää tehdä maailmasta parempi, päättyy lopulta peräänkuuluttamaan myös *Millenniaalit*. Vaikka haluaisi vain heittää älypuhelimensa jorppakkoon, vetää kaihtimet alas ja siirtyä katsomaan junavideoita Youtubesta – ja välillä niin lienee hyväkin tehdä – pirulliset ongelmat odottavat ratkaisujaan. Ehkä lohdututtua voi sillä, että meitä on melko monta, ja että emme ole ainakaan ihan täysin kelvottomia.

Lähteet

- Julkunen, Raija (2008) *Uuden työn paradoksit. Kes-*
kusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere:
Vastapaino.
- Purhonen, Semi (2007) *Sukupolvien ongelma. Tutkiel-*
mia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuu-
desta ja suurista ikäluokista. Helsingin yliopiston
sosiologian laitoksen tutkimuksia 251. Helsinki:
Helsingin yliopisto.
- Seuri, Olli (2016) *Historian journalistinen esittäminen.*
1960-luku Helsingin Sanomissa vuosina 2008
ja 2013. Acta Universitatis Tamperensis 2223.
Tampere: Tampereen yliopisto.